

Bu il Azərbaycan xalqı özünün böyük oğlu, ulu öndər Heydər Əliyevin 100 illiyini böyük təmtəraqla qeyd edir. Müasir Azərbaycanın qurucusu olan dahi rəhbərin həyatımızın bütün sahələrində inkişafın əsasını qoyduğu tariximizin danılmaz faktıdır. Belə sahələrdən biri də kənd təsərrüfatıdır.

Ulu öndər hələ Sovet dövründə Azərbaycana rəhbərlik etməyə başladığı ilk illərdən kənd təsərrüfatının inkişafına böyük diqqət ayırıb. O, Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçildikdən az sonra, 1970-ci ildə Sov.İKP MK və SSRİ Nazirlər Soveti tərəfindən "Azərbaycan SSR-in kənd təsərrüfatını inkişaf etdirmək tədbirləri haqqında" qərar qəbul edilməsinə nail olub. Bu qərarın qəbulundan sonra Azərbaycanda kənd təsərrüfatının inkişafına daha çox diqqət yetirilməyə, müxtəlif sahələrin sürətli artımı üçün vəsaitlər ayrılmağa başladı. Nəticədə kənd təsərrüfatının orta illik ümumi məhsulu 1971-1975-ci illərdə 1,4 milyard manata çatdırıldı ki, bu da 1966-1970-ci illərdə olan müvafiq göstəricidən 34 faiz çox idi. Bütün kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə nəzərdə tutulduğundan xeyli artıq istehsalə nail olunmuşdu. 1975-ci ildə Azərbaycanda istehsal olunan kənd təsərrüfatının ümumi məhsulunun dəyəri 1969-cu ildəki 999 milyon manatdan 1 milyard 572 milyon manata yüksəldi. Bu, 57 faiz artım demək idi.

Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində "Azərbaycan SSR-də kənd təsərrüfatı istehsalını daha da intensivləşdirmək tədbirləri haqqında" 1975-ci il 9 iyul tarixli, o cümlədən "Azərbaycan SSR-də kənd təsərrüfatı istehsalını daha da ixtisaslaşdırmaq, üzümçülüyü və şərəbçiliyi inkişaf etdirmək tədbirləri haqqında" qərarlar da qəbul edildi. Bu qərarların 1970-80-ci illərdə respublikanın sosial-iqtisadi inkişafının əsas istiqamətlərinin müəyyən edilməsində mühüm əhəmiyyəti oldu. Ölkədə bir sıra mühüm meliorasiya qurğuları, su anbarları bu qərarlardan sonra yaradıldı.

Ulu öndər Azərbaycanın torpaq və iqlim şərtlərinin üzüm istehsalı üçün çox əlverişli olduğunu nəzərə alaraq bu sahəyə xüsusi diqqət yetirirdi. Onun qayğısı sayəsində 1980-ci ildə Azərbaycanda üzüm istehsalı artıq 1,4 milyon tona çatmışdı. Analoji uğur pambıq istehsalın-

da da əldə olunmuşdu. Təsadüfi deyil ki, iqtisadi göstəricilərinə görə məhz bu illərdə ardıcıl olaraq 13 dəfə Azərbaycan Sov. İKP MK-nın, SSRİ Nazirlər Sovetinin keçici Qırmızı Bayrağı ilə təltif edilmişdi.

1993-cü ildə xalqın təkidli xahişi ilə müstəqil Azərbaycanın sükani arxasına keçən Heydər Əliyev aqrar sahədə çox genişmiqyaslı və tarixi islahatlar həyata keçirdi. Ulu öndərimizin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə ümumxalq müzakirələrindən sonra torpaq islahatı proqramı hazırlandı və bu proqram əsasında torpaq islahatlarının həyata keçirilməsini təmin edən hüquqi baza yaradıldı. "Torpaq islahatı haqqında" Azərbaycan Respublikasının 16 iyul 1996-cı il tarixli, "Dövlət torpaq kadastrı, torpaqların monitorinqi və yerquruluşu haqqında" Azərbaycan Respublikasının 22 dekabr 1998-ci il tarixli, "Torpaq icarəsi haqqında" Azərbaycan Res-

Ulu Öndərin aqrar islahatları - uğurlu siyasətin möhkəm təməli

publikasının 12 mart 1999-cu il tarixli qanunları qəbul olundu. Azərbaycan Respublikasının 25 iyun 1999-cu il tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Torpaq Məcəlləsi", "Torpaq bazarı haqqında" Azərbaycan Respublikasının 7 may 1999-cu il tarixli Qanunu da daxil olmaqla qəbul edilmiş 52-dən çox fərman, qanun və digər hüquqi-normativ akt respublikamızda torpaq islahatlarını həyata keçirməyə əsaslı zəmin yaratdı. Beləliklə, "Aqrar islahatların həyata keçirilməsini təmin edən bəzi normativ-hüquqi aktların təsdiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 yanvar 1997-ci il tarixli 534 sayılı Fərmanından sonra islahatların sürətlə həyata keçirilməsi prosesi başladı.

Torpaq islahatları nəticəsində respublikamızda mövcud olmuş 2032 təsərrüfat, yeni kolxoz və sovxozlar ləğv edilərək onların ekinəyararlı münbit torpaqları əhaliyə paylandı. İşğal olunmuş rayonlarımız istisna olmaqla, öl-

kəmizdə torpaq payı almaq hüququ olan 870 min ailəyə torpaq payı verildi. Bu, 3442778 subyektdə demək idi. Torpaq islahatları nəticəsində torpaq üzərində üç mülkiyyət forması müəyyənleşdi. Azərbaycanın vahid torpaq fondunu təşkil edən 8641506 hektar torpaq sahəsindən 4913639 hektarı, başqa sözlə, 56,9 faizi dövlət mülkiyyətində saxlandı. 2032744 hektarı, 23,5 faizi bələdiyyə mülkiyyətinə verildi, 1695123 hektarı, yəni 19,6 faizi isə xüsusi mülkiyyətə ayrıldı.

Ulu öndər Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi 1993-2003-cü illərdə aqrar sektorda islahatların birinci mərhələsi əsasən başa çatıb, kənd təsərrüfatının inkişafı bütönlükdə bazar mexanizminin qanunauyğunluqlarına tabe etdirilib. Kənd təsərrüfatının dünyanın bütün ölkələrində dövlət tərəfindən dəstək-

şəbbüsləri əsasında aqrar sektorun dövlət tərəfindən dəstəklənməsini nəzərdə tutan mexanizmlərin tətbiqinə yönəldilib. Bu gün Azərbaycanın aqrar istehsalçıları əksər vergilərdən azaddırlar. Onlara çoxsaylı mexanizmlər əsasında hərtərəfli dövlət dəstəyi təmin edilib: əkin, məhsul subsidiyaları, avadanlıq, texnika və gübrələrin güzəştli satışı, aqrar məhsulların ixracına 3 faizlik ixrac təşviqinin ödənməsi və s. addımlar aqrar istehsalçılar üçün əlverişli şərtlər formalaşdırır. Fermerlərə verilən subsidiyaların həcmi ildən-ile artır. Məsələn, 2020-ci ilə müqayisədə 2021-ci ildə dövlətin fermerlərə verdiyi əkin subsidiyalarının məbləği 25,2 milyon manat və ya 10,8 faiz artaraq 258,6 milyon manata yüksəlib. Bu dövrdə orta hesabla bir fermərə düşən subsidiya məbləği

12,6 faiz artaraq 642,2 manata çatıb.

Kənd təsərrüfatının inkişafı istiqamətində daha bir mühüm addım dövlət dəstəyi ilə yaradılan aqrar sığorta mexanizmidir. Bununla bağlı Prezident İlham Əliyev 2019-cu il avqustun 19-da "Aqrar sığorta haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 27 iyun tarixli 1617-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi və Aqrar Sığorta Fondunun yaradılması barədə" Fərman imzalayıb. Bununla da aqrar sığorta sahəsində bir neçə ölkədə tətbiq olunan modelər öyrənilib, bu modelər əsasında Aqrar Sığorta Fondu yaradılıb, aqrar sığorta mexanizminin tətbiqi təmin edilib.

Aqrar sığorta mexanizmi kommersiya məqsədi daşımır, könüllülük prinsipi əsasında fəaliyyət göstərir. Bu mexanizm hesablanmış sığorta haqqının 50 faizi dövlət tərəfindən ödənilir.

Dövlət dəstəyi ilə tətbiq edilən aqrar sığorta mexanizmi əkin sahələrini çoxsaylı risklərdən, o cümlədən təbiət hadisələrindən - dolu, donurma (şaxtavurma), leysan yağışları, subas-

ma, qasırğa, fırtına və sair hallardan sığortalayır.

Çoxsaylı dövlət dəstəyi mexanizmlərinin tətbiqinin nəticəsidir ki, 2022-ci ildə Azərbaycandan xarici ölkələrə ixrac olunan kənd təsərrüfatı və emalı məhsullarının ümumi dəyəri 1 milyard 140 milyon 865 min ABŞ dollarına çatıb. Kənd təsərrüfatı məhsulları ixracının həcmi 2021-ci ilin müvafiq dövrünə nəzərən dəyər ifadəsində 3,2 faiz artıb.

Bununla yanaşı, 2022-ci ildə Azərbaycandan xarici ölkələrə təxminən 450 milyon dollar dəyərində meyvə ixrac olunub. Bu, 2021-ci ildəki ixracdan 9,4 faiz çoxdur. İxrac olunan məhsulun həcmində də artım var. Belə ki, ixrac həcmi 396 min tona yaxın olub ki, bu da 2021-ci ilin göstəricisinə nisbətən 5,6 faiz çoxdur.

Ümumilikdə, 2022-ci ildə Azərbaycanda 10 milyard 984 milyon ABŞ dolları dəyərində kənd təsərrüfatı məhsulları istehsal edilib və bu, 2021-ci ilə müqayisədə 3,4 faiz çoxdur. İstehsal edilmiş bitkiçilik məhsullarının dəyəri əvvəlki ilə nisbətən 3,3 faiz artaraq 5 milyard 538 milyon dollar, heyvandarlıq məhsullarının dəyəri isə 3,4 faizi artaraq 5 milyard 446 milyon dollar təşkil edib.

Bu gün Azərbaycanda cənab Prezident İlham Əliyevin bilavasitə tapşırığına əsasən ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması istiqamətində də mühüm addımlar atılır. Bu baxımdan, quşçuluq və heyvandarlıq sektorunda mühüm payı olan yem və yem əlavələrinin, dərman preparatlarının, avadanlıqların idxalının ƏDV və gömrük rüsumundan azad olunması xüsusilə diqqəti cəlb edir. Məhz bu addımın sayəsində 2022-ci ildə Azərbaycanda quşçuluq məhsullarının qiyməti xeyli ucuzlaşıb. Quşçuluq təsərrüfatları ölkəni bütün növ quşçuluq məhsulları ilə tam təmin etmək gücündədir, son iki ildə xaricə ixracat da sürətlə artırılır.

Əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan, möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən böyük uğurla həyata keçirilən aqrar siyasət Azərbaycan istehsalçıları üçün əlverişli şərtlər təmin etməklə bu sahənin sürətli inkişafını təmin edir. Biz sahibkarlar bu siyasətin nəticəsində daha böyük uğurlara nail olacağıımıza əminik.

Mürvət HƏSƏNLİ,
Azərbaycan Quş əti, Yumurta İstehsalçıları və İxracatçıları İctimai Birliyi
İdarə Heyətinin sədri.